

*U potrazi za
zaboravljenom
knjigom*

*Izložba hrvatskih
muzejskih i galerijskih
knjižnica*

U potrazi za zaboravljenom knjigom

*Izložba o pisanoj baštini iz čuvaonica
hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*

Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu,
11. studenoga – 31. prosinca 2022.

povodom Mjeseca hrvatske knjige 2022. godine

Pula, 2023.

IMPRESSUM [IZLOŽBA]

Organizatori

**Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu i Komisija za muzejske i galerijske knjižnice
Hrvatskoga knjižničarskog društva**

Autorice izložbenog koncepta

Kristina Kalanj i Indira Šamec Flaschar

Stručne suradnice i autorice tekstova/kataloških jedinica

**Lana Bartolović, Štefka Batinić, Renata Bošnjaković, Darija Čaleta, Adriana Gri Štorga,
Maja Grims Nonveiller, Marina Jemrić, Kristina Kalanj, Ivana Knežević Križić, Marina
Maruna, Renata Rašić, Indira Šamec Flaschar, Marina Vinaj**

Voditeljice programa

Indira Šamec Flaschar i Kristina Kalanj

Koordinatorice izložbenog programa u Tehničkom muzeju Nikola Tesla

Kristina Kalanj i Indira Šamec Flaschar

Lektura i korektura

Silvija Brkić Midžić

Likovni postav

Kristina Kalanj

Tehnički postav

Osvald Exhibition Design and Tehnique

Izložba je održana u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu tijekom manifestacije
Mjesec hrvatske knjige, u studenom i prosincu 2022. godine.

Sadržaj

- 4** Predgovor
- 5** O izložbi
- 8** Arheološki muzej Istre, Pula – Knjižnica
- 10** Arheološki muzej Zadar – Knjižnica
- 13** Gradski muzej Vinkovci – Knjižnica
- 16** Gradski muzej Vukovar – Knjižnica
- 18** Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb – Knjižnica
- 20** Hrvatski školski muzej, Zagreb – Knjižnica
- 23** Muzej Slavonije, Osijek – Knjižnica
- 26** Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb – Knjižnica
- 28** Strossmayerova galerija starih majstora HAZU, Zagreb – Knjižnica
- 30** Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb – Knjižnica
- 32** Zavičajni muzej Našice – Knjižnica
- 35** Prvi izložbeni projekt Komisije za muzejske i galerijske knjižnice
- 38** Hrvatsko knjižničarsko društvo i Komisija za muzejske i galerijske knjižnice

Predgovor

Ispitivanjem uloga muzejskog knjižničarstva i vezanih tradicionalnih te specifičnih inovativnih i suvremenih djelatnosti koje se oblikuju i izvršavaju unutar strateški definiranih zadaća knjižničarske i muzeološke djelatnosti, oblikuju se i primjenjuju modeli koji pridonose komunikaciji informacijskog i kulturološkog potencijala pisane znanstvene baštine u muzejima i galerijama.

Jedanaest hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica ovim e-katalogom predstavljaju promotivno-edukativni projekt kojim su se unutar komunikacije pisane kulturne baštine te promocije čitanja i učenja javnosti prikazale odabrane jedinice raritetnih knjižničnih fondova značajnih za dokumentiranje, istraživanje i komuniciranje fragmenata povijesti, kulture, znanosti i umjetnosti.

Projekt pod nazivom *U potrazi za zaboravljenom knjigom* ostvaren je unutar prezentacijske forme muzejske izložbe i predstavljen javnosti u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu krajem 2022. godine u okviru manifestacije *Mjesec hrvatske knjige*.

E-katalog izložbenog projekta zaokružuje zaseban dio programskih aktivnosti vezanih za oblikovanje proizvoda elektroničkog nakladništva putem kojeg se želi unutar digitalnog okružja nastaviti komunicirati projektni i izložbeni sadržaj.

Ostvareni program koji želimo ovom publikacijom promovirati dio je rada i suradnje članica Komisije za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva kojim se nastavlja dijalog o vrijednostima i mogućnostima interdisciplinarnog polja muzejskog knjižničarstva.

K.K.

U potrazi za zaboravljenom knjigom

*Izložba o pisanoj baštini iz čuvaonica
hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*

Jedanaest hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica predstavlja javnosti odabranu pisanu baštinu iz svojih fondova, na koju iz sigurnih zidova svojih čuvaonica sada usmjeravaju svjetla pozornice kao podsjetnik novim generacijama o njezinoj važnosti za dokumentiranje, istraživanje i komuniciranje relevantnih fragmenata povijesti, kulture, znanosti i umjetnosti.

Istaknute priče o životnom putu izloženih knjiga, njihovim autorima i važnosti tematike koju predstavljaju, iz „zaborava“ vade sjećanja na prošla vremena i životno iskustvo čovječanstva, trajno zacrtano na listovima papira.

Slika 1. Postav izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom* – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

Izložba *U potrazi za zaboravljenom knjigom* zajednički je promotivno–edukativni projekt hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica kojim su se unutar promocije učenja, čitanja i komunikacije pisane baštine javnosti predstavili odabrani segmenti knjižničnih fondova, otkrivajući iz svojih zbirki raritetne građe, monografija, periodike te arhivskog gradiva one izvornike koji svjedoče o iznimnim primjerima stvaralaštva unutar cjelokupne povijesti čovječanstva. Izložba je bila predstavljena u okviru projekta *Mjesec hrvatske knjige* na sam *Dan hrvatskih knjižnica* 11. studenoga 2022. u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu.

Projekt je nastavak profesionalnog rada i suradnje članova Komisije za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva kojim se nastavlja dijalog o vrijednostima i mogućnostima interdisciplinarnog polja muzejskog knjižničarstva.

Svaka zastupljena muzejska i galerijska knjižnica predstavila se odabranim publikacijama iz svoga fonda koje su izmještene iz sigurnih zidova čuvaonica kako bi se na njih usmjerila svjetla pozornice kao podsjetnik novim generacijama o njihovoj važnosti za dokumentiranje, istraživanje i komuniciranje fragmenata povijesti, kulture, znanosti i umjetnosti.

Istaknute priče o životnom putu izloženih knjiga, njihovim autorima i važnosti tematike koju predstavljaju iz „zaborava“ su vadile sjećanja na prošla vremena i životno iskustvo čovječanstva, trajno zacrtano na listovima papira.

Slika 2. *U potrazi za zaboravljenom knjigom* – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022., detalj

Na izložbi je bilo zastupljeno jedanaest muzejskih i galerijskih knjižnica u sastavu svojih matičnih institucija:

Arheološki muzej Istre u Puli, <http://www.ami-pula.hr/>;

Arheološki muzej Zadar, <https://amzd.hr/>;

Gradski muzej Vinkovci, <https://muzejvk.hr/>;

Gradski muzej Vukovar, <http://www.muzej-vukovar.hr/>;

Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu, <https://www.hpm.hr/>;

Hrvatski školski muzej u Zagrebu, <https://www.hsmuzej.hr/>;

Muzej Slavonije u Osijeku, <https://mso.hr/>;

Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, <https://www.muio.hr/>;

Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, <https://sgallery.hazu.hr/>;

Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu, <https://tmnt.hr/hr-hr/>;

Zavičajni muzej Našice, <https://www.zmn.hr/>.

K.K.

Slika 3. U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022., detalj

ARHEOLOŠKI MUZEJ ISTRE, PULA – KNJIŽNICA

Godine 1902. u Puli je utemeljen Gradski muzej, u čijoj je zgradi smještena te 1. siječnja 1903. godine otvorena Gradska knjižnica.

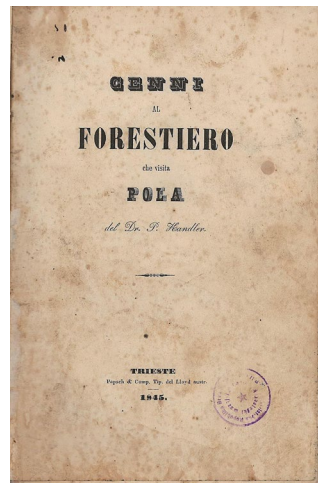
Objedinjenjem fonda Gradske knjižnice iz Pule, Pokrajinske knjižnice iz Poreča i Knjižnice Društva 1930. godine oformljena je, također u zgradi Muzeja, Pokrajinska knjižnica. Drugi svjetski rat i dvije poslijeratne godine savezničke vojne uprave u Puli dovele su do osiromašenja knjižnice, čiji je fond 1950. godine preuzela tadašnja Naučna biblioteka u Puli. Godine 1967. dolazi do potpunog preseljenja Naučne biblioteke s drugog kata Muzeja u susjednu zgradu tadašnje škole.

S ponovnim otvorenjem Muzeja, 1947. godine počela se stvarati nova knjižnica. U početku otkupom i darovima, da bi začetak izdavačke djelatnosti Muzeja označio njezinu prekretnicu. Naime, s prvim izdanjima započelo se s razmjenom stručnih publikacija sa srodnim institucijama, akademijama i sveučilištima u zemlji i inozemstvu, da bi danas imala više od 50.000 svezaka monografskih i periodičkih izdanja. Ustrojena je kao jedan od odjela Muzeja.

Uloga knjižnice je vrlo važna u radu Muzeja kao aktivne sudionice u čuvanju i prezentiranju kulturne baštine te za osiguravanje dugotrajnosti fonda dostupnog svima, a on se mora stalno povećavati i pratiti razvoj struke. Nužno je osiguranje dobrih uvjeta za pohranu fonda u cilju njegovog očuvanja.

Knjižnica čuva staru i vrijednu knjižnu građu koja govori o prošlosti Muzeja i Istre. Ta građa je vrlo važna za arheološku bibliografiju i predstavlja izvor podataka za proučavanje postojećega neobrađenog muzejskog fundusa. Ovdje predstavljamo publikaciju koja je važna ne samo zbog njezine rijetkosti, već i njezine posebnosti koja ju ističe kao jedinstveni primjerak u svjetskim razmjerima.

Sredinom 19. stoljeća počinje se razvijati moderni turizam te se pojavljuje potreba da se posjetitelji informira o povijesno-kulturnim sadržajima koje pružaju pojedini gradovi. Austrijski Lloyd iz Trsta organizirao je u to vrijeme povremene izlete parobrodom u Pulu te je 1845. od Pietra Kandlera naručio pisanje povijesno-kulturnoga vodiča po gradu (*Cenni al forestiero che visita Pola* [Napomene strancu koji posjećuje Pulu]). Bio je to prvi turistički vodič o jednome istarskom gradu (Slika 4).

Slika 4. Naslovnica vodiča Pietra Kandlera, *Cenni al forestiero che visita Pola* iz 1845.

Kataloški zapis:

KANDLER, Pietro

Cenni al forestiero che visita Pola / del Dr. P. Kandler
Trieste : I. Papsch & Comp. Tip. Del. Lloyd. Austr.,
1845.

158 str. ; 20 cm

Arheološki muzej Istre u Puli, Knjižnica

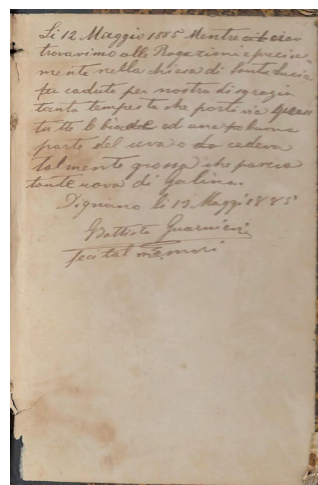
Zanimljivost primjerka kojega posjeduje knjižnica je nekadašnji njezin vlasnik, Giovanni Battista Guarnieri, koji na zadnjoj stranici donosi bilješku koju ovdje prenosimo u prijevodu sa talijanskog jezika:

„Dana 12. svibnja 1885., dok smo prisustvovali tijelovskoj procesiji, točnije u crkvi Sv. Lucije, palo je na našu nesreću mnogo tuče koja je uništila skoro sav usjev i dobar dio grožđa i padala je toliko velika da se činila kao kokošja jaja.

Vodnjan, dana 12. svibnja 1885., GBattista Guarnieri, zabilježio sam ovo sjećanje“.

Osim same vrijednosti ovog izdanja kao prvoga turističkog vodiča po Puli, dodatnu jedinstvenost mu daje i njezin vlasnik, koji ju je koristio i kao neku vrstu knjige za svoje bilješke (Slika 5).

A.G.Š.

Slika 5. Rukopisna bilješka Giovannija Battiste Guarnierija, vlasnika Kandlerova vodiča *Cenni al forestiero che visita Pola* iz 1845., str. [159]

ARHEOLOŠKI MUZEJ ZADAR – KNJIŽNICA

Fond Knjižnice Arheološkoga muzeja Zadar sadrži oko 38.000 različitih svezaka knjižnične građe, a podijeljen je na *Zbirku tekućih monografskih izdanja*, *Zbirku tekućih serijskih publikacija* te *Zbirku starih i rijetkih knjiga*. Knjižnična građa obuhvaća područje arheologije, povijesti, povijesti umjetnosti i druga srodna područja. Nabavlja se prvenstveno razmjenom publikacija s brojnim institucijama u gradu, državi i inozemstvu, a tek mali broj pristigne kupnjom, darom ili vlastitom izdavačkom djelatnošću. Pretraživanje fonda Knjižnice omogućeno je korištenjem knjižnično-informacijskog programa *Crolist* te digitaliziranim abecednim katalozima (stari fond). Korisnici Knjižnice djelatnici su Muzeja, profesori i studenti Sveučilišta u Zadru, učenici i drugi.

Slika 6. Luigi Hauser, Francesco Bulić, *Il tempio di S. Donato in Zara* iz 1884., Knjižnica Arheološkog muzeja u Zadru

Sredinom 19. stoljeća u Dalmaciji, koja je u to vrijeme pod vlašću Austrije, započinje sustavna zaštita spomenika kulture. Tada je u Beču osnovana Središnja komisija za istraživanje i održavanje umjetničkih i povijesnih spomenika, a stručne poslove obavljali su konzervatori i dopisnici imenovani za različita područja (antički spomenici, srednjovjekovni spomenici i sl.). Među istaknutim stručnjacima Komisije koji su se zalagali za važnost obnove i uređenja graditeljskog naslijeđa na prostoru pokrajine bio je arhitekt i konzervator Alois Hauser. Njegovim je zalaganjem provedena rekonstrukcija stolne crkve i zvonika u Splitu, a sudjelovao je i u zaštiti najvažnijih spomenika u Šibeniku, Trogiru, Dubrovniku, Zadru i Ninu. U to je vrijeme, u gradu Zadru, naglasak bio na zaštiti sakralnih objekata srednjega vijeka. Provedbu radova na terenu obavljao je slikar i konzervator dopisnik Ivan Žmirić surađujući s Hauserom koji je usklađivao rad na višim instancama u Beču. Godine 1874. Hauser je osim pregleda katedrale izvršio i detaljan pregled crkve sv. Donata koju je opisao kao građevinu „posebne strukture i starosti“ ističući važnost njezine obnove.

Kataloški zapis:

HAUSER, Luigi – BULIĆ, Frane

Il tempio di S. Donato in Zara : con una tavola e 19 illustrazioni intercalate nel testo / Luigi

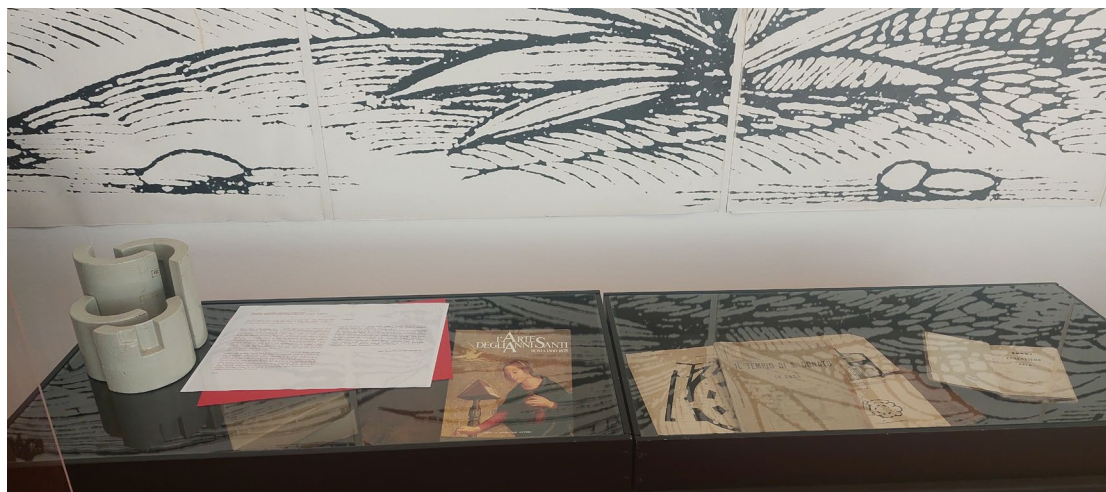
Hauser, Francesco Bulic

Zara : Spiridione Artale tip. editore, 1884.

24 str., [1] list s tablom : 19 ilustr. ; 32 cm

(P.o.: Mittheilungen N. F. della Commissione centrale per la conservazione dei monumenti ; vol. 8)

Arheološki muzej Zadar, Knjižnica

Slika 7. U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022., detalj

Godine 1877. Središnja komisija započela je s uređenjem zapuštene crkve sv. Donata u Zadru s ciljem da se u nju smjesti Arheološki muzej. Tom su prigodom provedeni radovi u unutrašnjosti crkve koji su uključili uklanjanje drvene konstrukcije koja je prostor dijelila na tri etaže, skidanje postojećeg poda i iskop nasipa visine jednog metra, tj. do pločnika rimskog foruma na kojemu je crkva izgrađena. Istraživanja su pokazala da su u temelje crkve ugrađivani arhitektonski dijelovi antičkih građevina koje su se nekoć tu nalazile. Nova otkrića zahtijevala su izradu novih crteža koje je izradio arhitekt Moriz Könrig, a pregledao ih je Hauser. Rezultati istraživanja objavljeni su 1882. u časopisu *Mittheilungen N. F. dell' i. r. Commissione centrale per la conservazione dei monumenti* (vol. 8) pod naslovom *St. Donato in Zara / Alois Hauser, Franz Bulic*. Dvije godine kasnije (1884.) zadarska tiskara Artale tiskala je prijevod navedenoga članka na talijanski jezik pod naslovom *Il tempio di San Donato* (Slika 6). Sadržaj publikacije donosi crteže, opis Crkve i ugrađenih rimskih spolija koje je izradio Hauser, dok je Bulić napisao tekst o njezinom povijesnom razvoju. Navedena publikacija doprinosi rasvjetljavanju povijesti Arheološkoga muzeja Zadar kao i kulturne povijesti grada Zadra.

M.M.

GRADSKI MUZEJ VINKOVCI – KNJIŽNICA

Dana 7. studenog 1946., osnovan je Gradski muzej Vinkovci. Grad je prepoznao potrebu za čuvanjem vrijedne i stručne literature te je iste godine donio akt o osnivanju specijalne knjižnice u sastavu Gradskog muzeja Vinkovci. Osnovni fundus knjižnice Muzeja činile su otkupljene i vrijedne zbirke Mate Medvedovića, Matije Klajna i Benka Horvata. Kasnije je knjižni fond nadopunjen knjigama iz gimnazije Matije Antuna Reljkovića u Vinkovcima i starim vrijednim knjigama iz nuštarskog dvorca Khuen Bellasi. U početku su se o knjigama brinuli zaposlenici muzeja koji su ih popisivali, klasificirali po vlastitom nađenju i spremali na sigurno. Knjižna građa se počinje stručno obrađivati 2012. godine.

Danas knjižnica Gradskog muzeja Vinkovci sadrži oko 14.000 inventariziranih knjižnih jedinica, od kojih se većina nalazi u prostoriji knjižnice, a jedan dio i u spremištu i po odjelima. Najviše literature dolazi iz područja arheologije, povijesti, etnologije i umjetnosti. Više od 1.000 knjiga pripada Zavičajnoj zbirci, a više od 100 CD-a, DVD-a i videokaseta čini Zbirku audiovizualne građe. Oko 900 jedinica pripada književnosti.

Stare i vrijedne knjige tiskane do 1850. godine privlače pažnju svojim izgledom, sadržajem i vrijednošću, a knjižnica ih ima više od 200. Uz njih se još ističe Zbirka starih rukopisa koja sadrži oko 1.500 inventariziranih primjeraka upisanih u knjižnični program. Prisutna je i referentna građa koja se sastoji od raznih enciklopedija, rječnika i leksikona. Sitni tisak za sada nije inventariziran, ali zauzima svoje mjesto u ormarima. Muzejska knjižnica sudjeluje u vođenju Hemeroteke, kao i u izložbama i prezentacijama svoga bogatog knjižnog blaga. Cilj knjižnice je obrazovanje i pomaganje korisnicima, istraživanje i očuvanje kulture i tradicije te poticanje korisnika na komunikaciju i druženje.

Matija Antun Relković, hrvatski književnik, vojnik, oficir i prosvjetitelj rodio se u Svinjaru (Davoru na Savi), a živio je i umro u Vinkovcima. Važan utjecaj na njegovo stvaralaštvo imalo je njegovo sudjelovanje u Sedmogodišnjem ratu u Prusiji. Bio je ratni zarobljenik u Frankfurtu, a službovao je u slavonskim mjestima kao vojni časnik. Glavni cilj mu je bilo pomaganje i prosvještavanje slavonskog puka.

Satir illiti divji čovik njegovo je najznačajnije književno ostvarenje. To je didaktično i prosvjetiteljsko djelo u kojem autor kroz jedanaest pjevanja opisuje i kritizira loše moralne i gospodarske prilike u Slavoniji. Kroz imaginarni lik Satira Relković savjetuje slavonskog čovjeka kako da spomenute propuste ispravi.

Slika 8. Relkovićev *Satir illiti Divji csovik* ... iz 1822., Gradski muzej Vinkovci

Kataloški zapis:

RELKOVIĆ, Matija Antun
Mathie Antuna Relkovicha Satir illiti
Divji csovik. U pervomu dilu piva slicсно
Slavoncem; a u drugom dilu, Slavonac
odpiva opet Satiru
Trechi put na svitlo dat.
U Ossiku : [G. M. A. Divalt priv.
Knjigotisac], 1822.
142, [16] str. : ilustr., 17 cm
Gradski muzej Vinkovci, Knjižnica

Prvo izdanje *Satira* tiskano je 1762. godine u Dresdenu, a nakon njega uslijedila su i ostala. Pored novijih Relkovićevih izdanja (iz 1997., 1987. i 1974. godine), vinkovačka muzejska knjižnica može se pohvaliti i starijim izdanjima *Satira* iz 1857. godine i jednim izdanjem nepoznatog datiranja. Ipak, posebnu pažnju privlači treće izdanje iz 1822. godine, tiskano u Osijeku, a koje je priredio Adam Filipović, izdavač, pjesnik i svećenik. Izdanje je naknadno tvrdo uvezano, sa sačuvanom naslovnom stranicom (Slika 8). Nema nikakvih podataka o prethodnom vlasniku te je nepoznato tko je on bio i kako je knjiga završila u Muzeju.

Dugi niz godina *Satir* se nije smatrao umjetničkim djelom, ali ipak su neki književnici prepoznali njegovu pravu vrijednost i tvrdili da je lirski nezamjenjiv. Danas se *Satir* smatra djelom velike važnosti i visoke umjetničke vrijednosti čija se tema može povezati i s današnjim međuljudskim odnosima. Također se smatra jednim od najvažnijih prosvjetiteljskih djela starije hrvatske književnosti.

R.R.

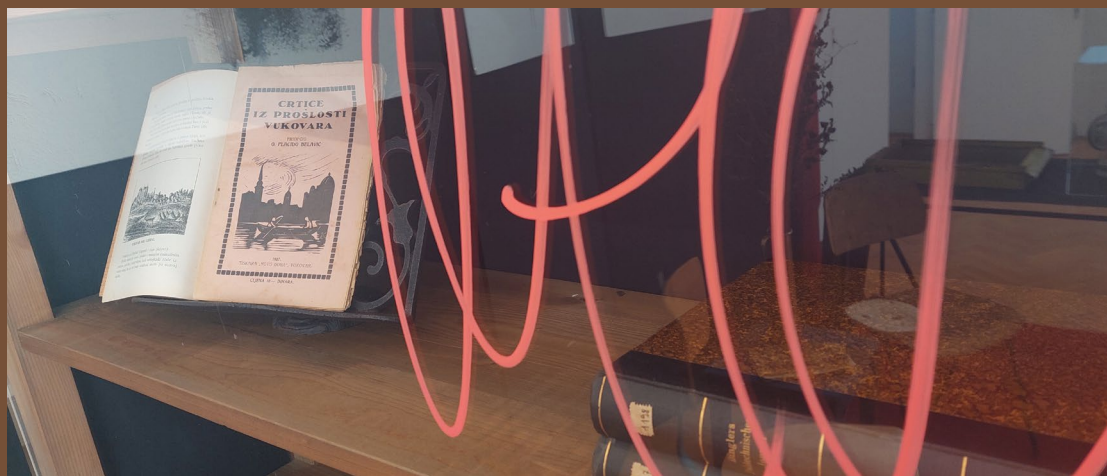
GRADSKI MUZEJ VUKOVAR – KNJIŽNICA

Knjižnica nastaje postupno od 50-ih godina prošlog stoljeća, zajedno s nastajanjem muzejskih zbirki. Najveći dio knjižničnog fonda sakupljen je darovima, ali i međumuzejskom razmjenom te kupnjom. Knjižnica se ubraja u specijalne knjižnice poluotvorenog tipa (građa se ne iznosi, nego se koristi u prostoru knjižnice). Uz stručnu knjižničnu građu iz arheologije, povijesti, etnologije, umjetnosti te referentnu građu, kao najvrjednije izdvajaju se: Zavičajna zbirka (*Vukovariensia*), Zbirka starih i rijetkih izdanja.

Zavičajna zbirka (*Vukovariensia*) obuhvaća djela Vukovaraca, knjige tiskane ili izdane u Vukovaru, ili im je tema Vukovar.

Vukovariensia obuhvaća naslove iz područja književnosti, povijesti, arheologije, umjetnosti, medicine, graditeljstva, ekonomije, prava, tiskarstva te Domovinskog rata. Poseban i značajan dio ove zbirke je periodika, odnosno stare novine i časopisi koji su izlazili u Vukovaru (osobito uvezi *Sriemskih novina*, *Vukovarskih novina*, *novina Borovo*).

Zbirka starih i rijetkih izdanja sadrži više od 500 knjižnih jedinica, a čine ju knjige iz različitih područja ljudskog znanja, koje su objavljene u razdoblju od 16. do kraja 19. stoljeća. Najstarija knjiga u fondu knjižnice Gradskog muzeja Vukovar datira iz 16. stoljeća.

Slika 9. Belavićeve *Crtice iz prošlosti Vukovara* iz 1927., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

Djelo Placida Belavića iz 1927. godine iznimnog je značaja za grad Vukovar jer sadrži prvu pisanu povijest Vukovara. Povijesne crtice govore o bogatoj vukovarskoj baštini i povijesti. Počinje od povijesti samog naziva grada, zatim slijede poglavlja o razvoju i povijesti Vukovara 17. i 18. stoljeća, o vukovarskoj gospoštiji, grofovima Eltz de Kempenich, pobunama i ustancima u Vukovaru, bolestima, epidemijama, elementarnim nepogodama, bolnicama, školama i drugo. Sačuvano je samo nekoliko primjeraka, pa je upravo iz tog razloga 1993. tiskan pretisak koji je izdao Gradski muzej Vukovar tijekom rada u progonstvu s pogovorom dr. Vlade Horvata (Slika 9).

L.B.

Kataloški zapisi:

BELAVIĆ, Placido

Crtice iz prošlosti Vukovara / priopćio Placido Belavić.

Vukovar : [s. n.], 1927. (Tiskara Novo doba)

68 str. ; 21 cm

Crtice iz prošlosti Vukovara / priopćio Placido Belavić ;
[pogovor Vlado Horvat].

Vukovar : Gradski muzej Vukovar, 1993.

81 str. ; 21 cm

Pretisak izd. iz 1927.

Gradski muzej Vukovar, Knjižnica

Slika 10. U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022., detalj

HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ, ZAGREB – KNJIŽNICA

Knjižnica Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja specijalna je prirodoslovna muzejska knjižnica otvorenoga tipa čijim se knjižnim fondom (koji broji više od 50.000 svezaka) u svome stručnome muzejskom te znanstvenom radu koristi stručno muzejsko osoblje, djelatnici srodnih institucija te studenti, učenici i sva zainteresirana javnost. Knjižnicu je 1868. utemeljio prvi pristav Prirodopisnog odjela Narodnoga muzeja i prvi ravnatelj Hrvatskoga narodnog zoološkog muzeja, znameniti prirodoslovac Spiridion Brusina. Najdragocjenija i najstarija monografska izdanja iz njenog fonda, tiskana do 1850. godine, sabrana su u *Zbirku starih i raritetnih prirodoslovnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja*. Najstarije knjige iz ove Zbirke tiskane su u Italiji u 17. stoljeću. Bogato opremljena literaturom iz područja zoologije, botanike, mineralogije, petrografije, paleontologije i muzeologije, Knjižnica predstavlja važnu potporu muzejskim djelatnicima u njihovu svakodnevnom radu na prirodoslovnim zbirkama, pri pripremi povremenih tematskih izložbi, izradi koncepcija stalnih postava, pisanju znanstvenih i stručnih radova te u rješavanju informacijskih upita vanjskih korisnika.

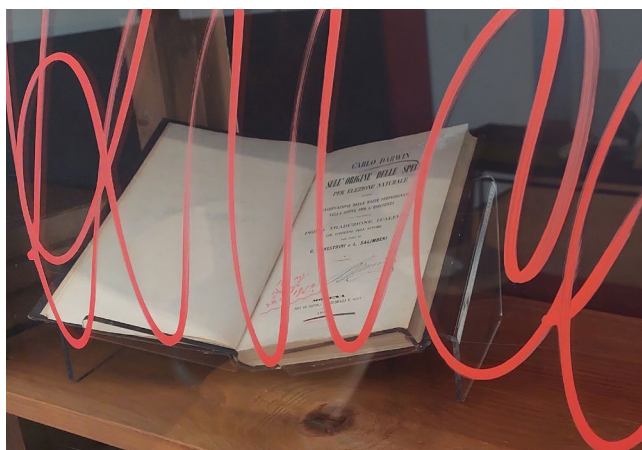
Ova monografija prvo je talijansko izdanje znamenite Darwinove knjige *O podrijetlu vrsta posredstvom prirodne selekcije ili očuvanje povlaštenih rasa u borbi za život* u kojoj je autor iznio svoju originalnu teoriju postanka i očuvanja života na Zemlji, što je čini jednom od najutjecajnijih knjiga napisanih u povijesti civilizacije (Slika 11). Darwinova teorija evolucije zasniva se na prirodnom odabiru koji omogućuje preživljavanje najprilagođenijih u borbi za opstanak. Iako su Darwinovu teoriju u svojim pisanim djelima umjereno podržavali Lj. F. Vukotinović, Gj. Pilar, J. K. Schlosser pl. Klekovski i J. Torbar, najgorljiviji i otvoreni pristaša Darwinove teorije evolucije među našim prirodoslovcima onoga vremena bio je Spiridion Brusina, mladi pristav tadašnjega Zoologičkog odiela Narodnog muzeja. Želeći Darwinovu teoriju približiti široj javnosti, on je 16. prosinca 1870. u Gospojinskom društvu u Zagrebu održao prvo javno predavanje *Nešto o Darwinovoj teoriji*, čiji je tekst u cijelosti objavljen u zagrebačkom *Viencu*, časopisu Matice ilirske za književnost i kulturu. Drugo javno predavanje *O starosti čovječjeg roda* održao je u Narodnom domu 24. ožujka 1871., a u *Viencu* je ponovno objavljen popratni članak.

Izložena monografija potječe iz vrlo bogate privatne knjižnice Spiridiona Brusine koju je, nakon njegove smrti, Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada otkupila za knjižnicu Narodnoga zoološkog muzeja. Na naslovnoj stranici uočljivi su rukopisni *ex libris* S. Brusine te rukopisna bilješka napisana drvenom bojicom crvene boje: „Prvo orig. izdanje 24. XI. 1859.“, a u gornjem desnom kutu vidljiv je reljefni otisak suhoga žiga.

D.Ć.

Kataloški zapis:

DARWIN, Charles
Sull'origine delle specie per elezione naturale, ovvero conservazione delle razze perfezionate nella lotta per l'esistenza / Carlo Darwin
; prima traduzione italiana col consenso dell'autore per cura di G. Canestrini e L. Salimbeni.
Modena : N. Zanichelli e soci, 1864.
XV, 403 str., [1] list s tablom ; 23 cm
Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu, Knjižnica

Slika 11. Darwinovo djelo *Sull'origine delle specie per elezione naturale ...* iz 1864., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ, ZAGREB – PEDAGOŠKA KNJIŽNICA DAVORINA TRSTENJAKA

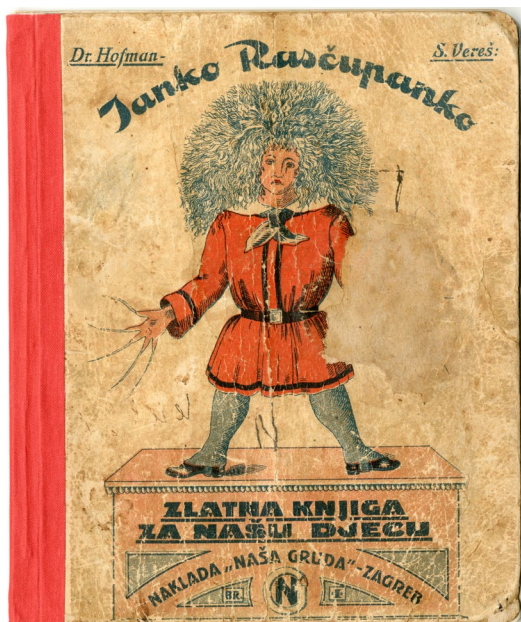
Pedagoška knjižnica Davorina Trstenjaka Hrvatskoga školskog muzeja jedina je knjižnica u Hrvatskoj specijalizirana za područje školstva i pedagogije. Njezina je uloga dvostruka – s jedne strane to je središnja pedagoška knjižnica namijenjena široj javnosti, a s druge priručna muzejska knjižnica koja podupire stručni i znanstveni rad stručnih djelatnika. Njezin je osnivač Hrvatski pedagoško–književni zbor, najstarija učiteljska udruga u Hrvatskoj s kontinuiranim djelovanjem. Zbor je građu za knjižnični fond počeo je prikupljati po svojem osnutku 1871. godine. Otvaranjem Muzeja (1901.) „odmah se je uvidjelo, da k muzeju pripada i knjižnica, pak je upravni odbor odredio, da se knjižnica Hrv. pedagoško–književnoga zbora iz svoje dosadašnje sobe prenese u školski muzej i da uopće bude sastavni dio toga muzeja“.

Knjižnični fond formirao se većim dijelom zahvaljujući darovima pedagoških, književnih i drugih društava i institucija te istaknutih hrvatskih učitelja. U prvim je desetljećima znatnu potporu davao i Odjel za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade za Hrvatsku i Slavoniju, a danas se primarno financira sredstvima osnivača Muzeja – Grada Zagreba. Uz knjige iz područja školstva i pedagogije, knjižnica čuva i vrijednu građu iz nacionalne povijesti, dječje književnosti (do 1945.) i odgojnih znanosti. Najstarija je knjiga *De rerum inventoribus* iz 1590. engleskoga literata i povjesničara Polidora Vergilija. Na hrvatskom je jeziku najstarija knjiga *Usdasi Mandaljene pokornize Ignjata Đurđevića* iz 1728., izdana u Veneciji, a najstarija objavljena u Zagrebu *Gazophylacium* Ivana Belostenca iz 1740. godine. Jedina pedagoška knjižnica u Hrvatskoj vrelo je pedagoškoga znanja i kao takva nezaobilazno mjesto istraživačima povijesti hrvatskoga školstva i pedagogije te općenito hrvatske kulturne povijesti.

U Zagrebu, u nakladi Naše grude i u prijevodu Slavka Vereša, objavljeno je 1925. pod naslovom *Janko Raščupanko* prvo hrvatsko izdanje *Struwwelpetera* (raščupani Peter), poznate njemačke slikovnice koja je do tada doživjela više od 500 izdanja i bila prevedena na mnoge svjetske jezike (Slika 12 i 13). Autor Heinrich Hoffmann, frankfurtski liječnik, odlučio je, nezadovoljan ponudom dječjih knjiga za Božić 1844., sam napraviti slikovnicu za svojega trogodišnjeg sina. Riječ je o slikovnici koja je norme građanskoga društva pokušala prenijeti pomoću humora, groteske, ironije i satire odmičući se od bidermajerskih sentimentalnih slikovnica s prikazima ljupkog, pobožnog i sretnog života.

Kataloški zapis:

HOFFMANN, Heinrich
Janko Raščupanko / Dr. Hofman ;
[preveo] S[lavko] Vereš.
Zagreb : Naklada „Naša gruda“, 1925.
23 lista : ilustr. ; 25 cm
Hrvatski školski muzej u Zagrebu,
Pedagoška knjižnica Davorina Trstenjaka

Slika 12. Naslovnica slikovnice *Janko Raščupanko* iz 1925.

Slika 13.
Slikovnica
Janko
Rasčupanko
iz 1925., detalj

Struwwelpeter je najpopularnija njemačka slikovnica, po mnogima i prva prava slikovnica, koja je unatoč brojnim oponašanjima kasnijih autora ostala fenomen za sebe. Bila je inspiracijom za brojne parodije, prerade i travestije, potaknula lavinu *struwwelpeterijada* jednako kao i lavinu književno-teorijskih, pedagoških, psiholoških i socioloških rasprava.

Njemačke slikovnice nisu bile rijetka pojava u dječjim sobama hrvatskih građanskih obitelji pa je opravdano pretpostaviti da je tako bilo i sa *Struwwelpeterom*, tek od 1925. u nas poznatim kao *Janko Raščupanko*. Ovo kasno prvo hrvatsko izdanje (sedamdesetak godina nakon prvog njemačkog izdanja) možda nije polučilo očekivanju recepciju, no slikovnica je nedvojbeno bila dio prve dječje lektire u međuraću. Drugi hrvatski prijevod priredio je Iso Velikanović, a slikovnica je objavljena 1938. pod naslovom *Raščupanko* u nakladi Knjižare Kugli.

Š.B.

MUZEJ SLAVONIJE, OSIJEK – KNJIŽNICA

Odjel knjižnice Muzeja Slavonije funkcionira dvojako – kao knjižnica i kao muzejski odjel. Muzejska knjižnica nastala je istovremeno s osnutkom Muzeja slobodnog i kraljevskog grada Osijeka 1877., darom osječkog veletrgovca i sakupljača starina Franje Sedlakovića (1850. – 1911.), koji je, za potrebe osnutka muzeja, rodnom gradu darovao svoje zbirke – numizmatičku i arheološku zbirku, zbirku oružja, predmete umjetničkog obrta te stručnu, numizmatičku literaturu.

Sredinom 20. stoljeća fond muzejske knjižnice obogaćen je baštinskim zbirkama, kao što su Gimnazijska zbirka, Zbirka Weissmann, Zbirka Prandau–Normann, Zbirka Gradskoga načelstva. Danas je građa Odjela knjižnice raspoređena unutar 14 zbirki. Uz spomenute, riječ je o Zavičajnoj zbirci *Essekiana*, Zbirci molitvenika, Zbirci udžbenika, Zbirci Pinterović, Zbirci novina, Zbirci kalendara, Zbirci novina, Zbirci sitnog tiska, Zbirci osmrtnica te Priručnoj stručnoj knjižnici.

U muzejskoj knjižnici posebno su važne zavičajne zbirke u kojima se može pratiti život jednoga područja, njegova povijest, društvena situacija, politička struktura, umjetničko stvaralaštvo, znameniti sugrađani, tradicija.

Centralni prostor Odjela knjižnice Muzeja Slavonije od 2019. smješten je uz osječku konkatedralu, odnosno Župnu crkvu sv. Petra i Pavla Apostola. U tom su prostoru smještene baštinske i zavičajne zbirke. U Zavičajnoj zbirci *Essekiana* nalazi se publikacija o povijesti gradnje spomenute, nove župne crkve u Gornjem Osijeku. Stara župna crkva izgrađena je 1732. godine. Posljednje bogoslužje u staroj župnoj crkvi obavljeno je 14. travnja 1894. Crkva je iste godine srušena te je prema nacrtima njemačkog arhitekta Franza Langenberga (1842. – 1895.) započeta izgradnja današnje konkatedrale. Riječ je o monumentalnoj građevini, odnosno jednom od najznačajnijih primjera sakralnih objekata visokog historicizma u Hrvatskoj te prepoznatljivom simbolu grada Osijeka. Osječka konkatedrala treća je najveća crkva u Hrvatskoj, nakon zagrebačke i đakovačke katedrale.

Kataloški zapis:

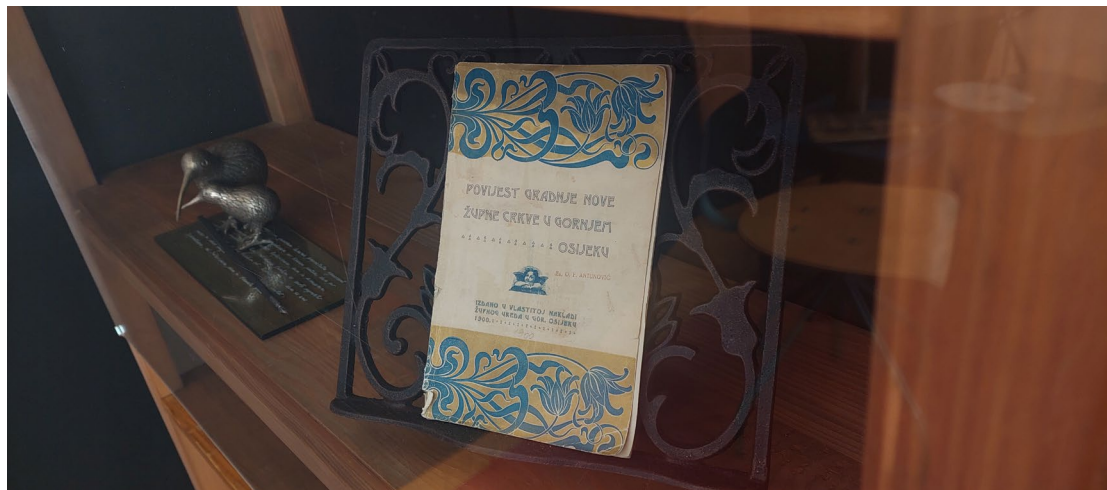
Povijest gradnje nove župne crkve u Gor. Osijeku.

Osijek : Župni ured u Gor. Osijeku, 1900. (u Osijeku : D. Laubner)

80 str., [1] višestruko presavijeni list s tablom : ilustr. ; 20 cm
Muzej Slavonije, Odjel knjižnice

Slika 14. Secesijski omot publikacije *Povijest gradnje nove župne crkve u Gor. Osijeku* iz 1900. s ex librisom Oskara Frimla Antunovića

Slika 15. *Povijest gradnje nove župne crkve u Gor. Osijeku* iz 1900., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom* – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

Publikacija o povijesti gradnje nove župne crkve u Gornjem Osijeku objavljena je u vlastitoj nakladi, nakladi Župnog ureda, 1900., a otisnuta u tiskari osječkog tiskara Dragutina Laubnera, koja je djelovala od 1882. do 1916. godine (Slika 14 i 15). Publikacija je objavljena iste godine kada je i dovršena gradnja župne crkve, njezino uređenje, kao i posvećenje koje je obavio Osječanin rođenjem, biskup bosanski i srijemski s rezidencijom u Đakovu, Josip Juraj Strossmayer. Spomenuta publikacija ilustrirana je fotografijama značajnih uglednika toga vremena koji su sudjelovali u izgradnji župne crkve, odnosno koji su činili *Crkveni građevni odbor*: Peter pl. Modesti, W. C. Hofbauer, Josip Knobloch, Kajetan Šeper, Gustav grof Normann, Dragutin Neumann, Stjepan Heim, Stjepan Šarčević, Adalbert Pauer, Josip Sedlaković, Adam pl. Reisner, Konstantin Čutuković, Josip Kerner, Konstantin Graff, Josip Petru, I. N. Teller, Karlo Hermann, Ladislav Gillming te Antun Rotter. O važnosti samog događaja govore dva istovremeno objavljena izdanja. Naime, uz spomenutu publikaciju na hrvatskom jeziku (*Povijest gradnje nove župne crkve u Gor. Osijeku*), objavljena je i publikacija na njemačkom jeziku (*Die Geschichte des Baues der neuen Pfarrkirche*). Oba su izdanja secesijski opremljena: omot i hrbat, pri vrhu i dnu, oslikani su povijušama s dvama cvjetovima te otisnuti dvobojno (plavom i zlatnom bojom).

Primjerci obaju izdanja sadrže *ex libris* Oskara Frimla–Antunovića (1871. – 1934.), poznatog osječkog bibliofila i bibliografa, koji je svoju zbirku osječkih tiskovina (knjiga i tiskanog materijala, kazališnih plakata, novina, fotografija te osmrtnica poznatih Osječana) 1929. prodao gradu Osijeku za muzej.

M.V.
I.K.K.

MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT, ZAGREB – KNJIŽNICA

Knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt osnovana je istodobno s Muzejom 1880. godine kao stručna knjižnica i zbirka ornamenata, te je jedna je od najstarijih specijalnih knjižnica za umjetnost i umjetnički obrt u Europi. Knjižnica je prema zamisli utemeljitelja i prvog ravnatelja Muzeja Izidora Kršnjavija, uz osnovnu poduku iz povijesti umjetnosti, osiguravala svojim zbirkama primjerne uzorke u svrhu unaprjeđenja umjetničke i obrtničke produkcije. Toj svrsi služila je zbirka grafičkih uzoraka za sve vrste primijenjene umjetnosti i ornamenata karakterističnih za pojedina stilska razdoblja. Povijesni, inicijalni fond knjižnice još uvijek je sačuvan u svojem izvornom rasporedu, u interijeru koji je izveden prema projektu arhitekta Hermana Bolléa.

Danas knjižnični fond sadrži više od 65.000 svezaka: knjige, časopise i priručnike iz povijesti umjetnosti, umjetničkog obrta i srodnih područja, grafičke mape i mape uzoraka za različita obrtna umijeća, kataloge izložbi i aukcijske kataloge, te zbirku starih i rijetkih knjiga od 16. do 19. stoljeća.

Knjižnica unutar svojega bogatog fonda sadrži i značajne izvore vezane za secesiju te je 2020./2022. godine uključena u europski projekt ART NOUVEAU 2 u kojemu je Muzej za umjetnost i obrt bio jedan od glavnih europskih partnera. Unutar projekta kreiran je digitalni katalog kao *online* platforma otvorenog pristupa koji ima za cilj sakupiti na jednom mjestu informacije o secesijskoj građi.

Sudjelovanjem Knjižnice Muzeja za umjetnost i obrt u projektu ART NOUVEAU 2 u suradnji s hrvatskim knjižnicama i arhivima ostvaren je prvi važan korak i početni cilj projekta: oživljavanje bogatstva kako hrvatskih tako i europskih knjižničnih fondova, s posebnim naglaskom na muzejske knjižnice, čime će se osvijestiti njihova baštinska vrijednost, značaj i potencijal, izrastajući u promicatelje vlastitih regionalnih posebnosti.

Godine 1898. dovršena je zgrada Umjetničkoga paviljona u Zagrebu te je svečano otvorena 15. prosinca 1898. reprezentativnom izložbom *Hrvatski salon*. Izložba je bila popraćena istoimenom publikacijom – almanahom, koji je uz katalog izlagača i životopise umjetnika donio i tekstove mladih književnika. Proslov je napisao Ksaver Šandor Gjalski, a temeljna načela obrazložio je duhovni vođa Mladih Milivoj Dežman. Naslovnju stranicu i opremu potpisuje Bela Čikoš-Sesija. Čikoš je grafičkim oblikovanjem ove publikacije uveo novi, moderni pristup te dao prioritet slikovnom prikazu (Slika 16).

M.G.N.

Kataloški zapis:

Hrvatski salon : Zagreb 1898.

U Zagrebu : [s. n.], 1898.

(Zagreb : Tisak Dioničke tiskare)

Muzej za umjetnost i obrt,

Knjižnica

Slika 16. Naslovnica časopisa *Hrvatski salon* iz 1898., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

STROSSMAYEROVA GALERIJA STARIH MAJSTORA HAZU, ZAGREB – KNJIŽNICA

Knjižnica Strossmayerove galerije starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti najstarija je Akademijina muzejska knjižnica, čiji se začeci isprepliću s formiranjem umjetničke zbirke iz koje je izrasla Galerija.

Od relativno male zbirke knjiga, pristigle s darovanim umjetninama biskupa Josipa Jurja Strossmayera, izrasla je u knjižnicu specijaliziranu za područje likovnih umjetnosti. Sadržajna ponuda fonda usmjerena je prvenstveno na pružanje potpore stručnom i znanstvenoistraživačkom radu kustosa matične kuće, a potom i vanjskih korisnika. Fond broji oko 14.000 svezaka knjiga i 400 naslova periodike, među kojima su najzastupljeniji naslovi s područja opće i nacionalne povijesti umjetnosti te kulturne povijesti, a okupljeni su u sljedeće zbirke: monografske publikacije, katalozi izložbi, raritetna građa, posebni otisci (separati), referentna građa te serijske publikacije. Građa se uglavnom pribavlja razmjenom sa srodnim baštinskim institucijama iz Hrvatske i inozemstva te darovima i kupnjom.

Biskup Đuro Kokša (Molve, 1922. – Zagreb, 1998.), čiju stotu obljetnicu rođenja obilježavamo 2022. godine, pohranio je u knjižnici Strossmayerove galerije starih majstora svoju povijesno–umjetničku knjižnu zbirku sakupljenu tijekom gotovo četiri desetljeća neprekinuta boravka u Rimu (1942. – 1980.). Tematskim odabirom zbirka prati njegovu sakupljačku djelatnost – stvaranje zbirke slika starih majstora te modernih i suvremenih umjetnika – ali i povijest Vječnoga grada u kome je studirao, bio zaređen za svećenika (1947.) te skoro dva desetljeća obnašao dužnost rektora Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima.

Biskup je svoju umjetničku zbirku i knjižnicu dopunjavao novim nabavama do smrti, vjeran svome poslanju i temama koje su ga pratile cijeli život. Tako je nizu kataloga važnih rimskih izložaba – koju pratimo od velike izložbe *Il Settecento a Roma* (Osamnaesto stoljeće u Rimu), održane u Palazzo delle Esposizioni u proljeće 1959. godine – pridružio katalog izložbe u Palazzo Venezia u Rimu, *Roma 1300–1875: L’arte degli anni santi* (Rim 1300. – 1875.: umjetnost svetih godina) (Slika 17). Izložba prati vjernički, likovni pa i urbanistički fenomen jubilarnih godina od prve koju je proglasio papa Bonifacij VIII. (1300.) do posljednje jubilarne godine u 19. stoljeću (1875.).

Hodočasnička kultura odjeknula je u raznim područjima, od spomeničkih grafika i albuma s vedutama Rima, vodiča i karata do raskoši liturgijske opreme te posve novih narudžbi likovnih djela za sedam glavnih rimskih bazilika i ostale brojne crkve u gradu koji je ostao toliko vezan za taj dio vjerničke prakse da su hodočasnici zvani i *romari* prema latinskom i talijanskom obliku imena grada – Roma. Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu bio je upravo osnovan kao hospicij, konačište i centar za doseljenike ili hodočasnike, čija je prisutnost u Rimu zabilježena još od Danteovih vremena.

I.Š.F.

Kataloški zapis:

FAGIOLO DELL’ARCO, Marcello –
MADONNA, Maria Luisa
Roma 1300–1875 : l’arte degli anni santi : [Roma, Palazzo Venezia, 20 dicembre 1984–5 aprile 1985] / a cura di Marcello Fagiolo e Maria Luisa Madonna
Milano : A. Mondadori, [1984.]
494 str., [25] str. s tablama : ilustr. ;
27 cm
Strossmayerova galerija starih majstora HAZU, Knjižnica

Slika 17. Naslovnica kataloga izložbe *Roma 1300–1875: l’arte degli anni santi* iz 1984.

TEHNIČKI MUZEJ NIKOLA TESLA, ZAGREB – KNJIŽNICA

Knjižnica Tehničkoga muzeja Nikola Tesla stručna je i specijalna knjižnica koja služi potrebama matične ustanove te javnosti i jedina muzejska knjižnica za znanost i tehniku u Hrvatskoj. Njezina važnost ponajprije proizlazi iz fonda koji posjeduje, a danas broji 16.000 jedinica bibliotečne građe tematski vezane uz povijest i razvoj tehnike i tehnologije, uz djelatnost muzeja, muzejske odjele i zbirke te povijest i razvoj tehničkih znanosti u vezi s industrijom i proizvodnjom.

Djelatnost Knjižnice uključuje rad na izgradnji, organizaciji i čuvanju knjižničkoga fonda te razvoju sveukupnih knjižničnih usluga i specifičnih djelatnosti kao što su promoviranje i izučavanje tehnike i znanosti, industrije i izumiteljstva u Hrvatskoj i svijetu te prezentacija i komunikacija srodne pisane tehničke baštine; javno djelovanje sa svrhom afirmacije Knjižnice i njezina fonda, promicanje čitanja i učenja, informiranje i obrazovanje. Skupine korisnika Knjižnice uključuju muzejske stručnjake, znanstvenike, kulturne djelatnike, djelatnike u sustavu obrazovanja, učenike, studente, posjetitelje Muzeja i svu zainteresiranu javnost, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu.

Tijekom posljednjih deset godina Knjižnica Tehničkog muzeja Nikola Tesla razvila je programske aktivnosti i projekte koji su ostvareni i predstavljeni javnosti u sklopu javnih i kulturnih manifestacija u svrhu što boljeg plasmana programa širokim krugovima korisnika i javnosti. Ostvareni programi uključili su sljedeće vrste projektnih aktivnosti: tematske izložbe knjiga, predstavljanja stručnih monografija te popularnoznanstvene literature i multimedijskog izdavaštva, osnivanje knjižnične edukacijsko-informacijske zone unutar stalnoga muzejskog postava, predavanja i javna čitanja. Navedene aktivnosti promotivno-edukativnoga karaktera ostvarene su radi afirmacije kulture čitanja i podizanja svijesti o važnosti knjige u društvenome, kulturnom i znanstvenom životu.

Slika 18. *Novovjekni izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti*, Matičino izdanje iz 1882., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

Kataloški zapis:

ŠAH, Ivan

Novovjekni izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti.

Knj. 1 : sa sto devedeset i osam slika / [napisao Ivan Šah]

Zagreb : Matica hrvatska, 1882. (Zagreb : Karl Albrecht)

LXII, 263 str. : ilustr. ; 20 cm

Str. [VII]–LXII: *Uvod u novovjeke izume* / [napisao Mijo Kišpatić]

Tehnički muzej Nikola Tesla, Knjižnica

Godine 1882. nakladnička kuća Matica hrvatska izdaje prvu u nizu knjiga pod nazivom *Novovjekni izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti* autora Mije Kišpatića i Ivana Šaha. Radi se o prvom znanstveno-tehničkom „bestseleru“ napisanom na hrvatskom jeziku i jednoj od najpoznatijih knjiga iz naklade Matice hrvatske (Slika 18).

Knjiga je ostvarila iznimno veliku popularnost među čitateljima. Pisana je na hrvatskom jeziku s prepoznatljivim znanstveno-popularnim stilom koji je izdavač po prvi put u Hrvatskoj promovirao putem svojih izdanja iz *Poučne knjižnice*. Također, knjiga je bila tipografski i grafički uređena prema najvišim tadašnjim tiskarskim standardima i s mnoštvom obavijesti, objašnjenja i slika. Nastaje u vrijeme kada se pojavljuju i primjenjuju novi tehnički izumi koji uvelike mijenjaju ljudski život te opisuje neka od tada najvažnijih znanstvenih i tehničkih dostignuća koja su se u svijetu pojavila posljednjih osamdeset godina (električna struja, rasvjeta i telefon, zrakoplov, parni stroj te parobrod i lokomobil), a čitatelje stavlja u tijek sa svjetskim dostignućima.

K.K.

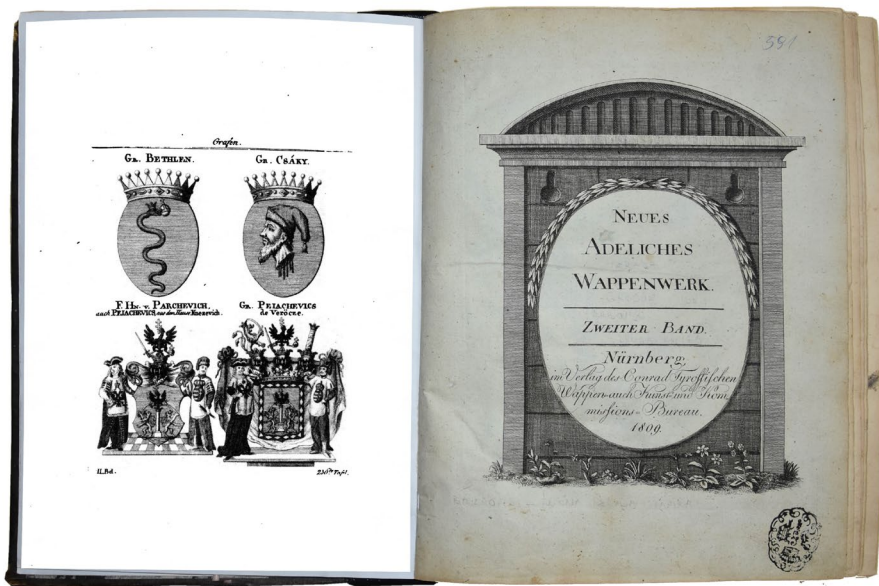
ZAVIČAJNI MUZEJ NAŠICE – KNJIŽNICA

Knjižnica prvenstveno djeluje u funkciji muzejske djelatnosti, a kao sastavni dio lokalnog muzeja sadrži raznovrsnu knjižničnu i dokumentacijsku zavičajnu građu. Smještaj u Dvorcu Pejačević odredio je poslanje Muzeja u smjeru istraživanja i predstavljanja baštine plemićke obitelji Pejačević. U fundusu muzejske knjižnice pohranjen je dio knjiga ove obitelji, čija se knjižnica u Dvorcu stvarala do Drugog svjetskog rata, a danas je primjer obiteljske knjižnice koncipirane kao muzejska zbirka pod nazivom *Knjižnica Pejačević*. Njena se građa čuva u originalnim bibliotečnim ormarima iz 19. stoljeća, a u novoj muzeološkoj koncepciji bit će prezentirana *in situ* u prostoru suterena Dvorca, kao jedinstven primjer na prostoru Slavonije.

Najstarija sačuvana knjiga u Knjižnici Pejačević jest *Neues Adeliches Wappenwerk* iz 1809. godine. Na 300 stranica grafički su prikazi grbova europskog plemstva i crkvenih dostojanstvenika, pojedinačno ili po četiri zajedno. Izdavač je Konrad Tyroff, poznati nürnberški graver, izdavač i heraldičar. Zastupljeni su i grbovi hrvatskog plemstva, među kojima je i barunski i grofovski grb obitelji Pejačević (Slika 19 i 20). Barunsku titulu car Karlo VI. daje Pejačevićima 1712. godine zbog njihovih zasluga i pripadnosti starom bugarskom plemstvu, ali i zasluga njihovih predaka iz obitelji Parčevića i Kneževića. Grofovsko plemstvo obitelj dobiva 1772. od carice Marije Terezije, što je bila službena potvrda svih zasluga obitelji Pejačević za Habsburgovce. Prema prikazu u knjizi, barunski i grofovski grbovi samo se malo razlikuju.

Kataloški zapis:

Neues adeliches Wappenwerk : Band 2.
Nürnberg : Verlag Conrad Tyroffsches
Wappen-, auch Kunst- und Kommissions-
bureau, 1809.
[126] str. : ilustr., 30 cm
Zavičajni muzej Našice, Knjižnica

Slika 19. Naslovnica *Neues Adeliches Wappenwerk* iz 1809. i replika nestale stranice s grbovima obitelji Pejačević

Slika 20. *Neues Adeliches Wappenwerk* iz 1809., detalj s izložbe *U potrazi za zaboravljenom knjigom – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2022.

U novije vrijeme stranica s barunskim i grofovskim grbovima obitelji Pejačević istrgnuta je iz knjige. Za potrebe izložbe pronađena je digitalizirana verzija knjige pa je na izložbi, uz naslovnicu, izložena i replika nestale stranice. Nedostatak originalne stranice naizgled umanjuje vrijednost knjige, ali s druge strane pokazuje da je i danas zanimljiva čitateljima. Naravno da nestanak stranice treba osuditi kao nedopustiv čin devastacije iznimno vrijednog knjižnog blaga, posebno jer potječe iz vremena kada je izrada knjige bila znatno kompleksnija, a ona je predstavljala rijetkost pristupačnu samo određenim skupinama ljudi te je bila vrjednovana i čuvana.

Knjiga je izvorno pripadala Julijanu grofu Pejačeviću (1833. – 1906.), o čemu svjedoči njegov pečat na naslovnici (monogram *J P* iznad kojega je grofovska kruna). Bio je povjesničar, carski komornik, pijanist i skladatelj. Bavio se povijesnim istraživanjima, posebno genealogijom svoje i drugih obitelji u srodstvu s Pejačevićima. Njegovo najznačajnije rukopisno djelo o povijesti obitelji Pejačević *Forschungen über die Familie der Freiherrn u. Grafen Pejacsevich*, nastalo između 1876. i 1890., pohranjeno je u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu. Notni materijal od 28 popijevki danas se čuva u Zavičajnom muzeju, kao i njegove knjige, koje su zasebna cjelina unutar obiteljske knjižnice.

Uz činjenicu da je *Neues Adeliches Wappenwerk* najstarija sačuvana knjiga u našičkom fondu i predstavlja raritetan primjerak starije knjige, za nas je iznimno vrijedna jer donosi podatke o grbovima obitelji Pejačević, ali i o njezinu prvom vlasniku i bibliofilu grofu Julijanu Pejačeviću. U današnjem procesu globalizacije njezin sadržaj, grbovi kao simboli plemićkih obitelji i pojedinaca, svjedoči o povijesti i pripadnosti određenom kulturnom krugu, što naglašava važnost očuvanja i predstavljanja knjige kao preduvjeta za njegovanje vlastitog identiteta.

R.B.

PRVI IZLOŽBENI PROJEKT KOMISIJE ZA MUZEJSKE I GALERIJSKE KNJIŽNICE HRVATSKOGA KNJIŽNIČARSKOGA DRUŠTVA

Otkrića pisane baštine

Izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica

Na 16. Festivalu znanosti i manifestaciji *Noć knjige* u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu održana je izložba odabrane građe iz fondova hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica skupine autora Komisije za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva.

Slika 21. i 22. *Otkrića pisane baštine* – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, detalji s izložbe, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2018.

Izložba *Otkrića pisane baštine* zajednički je projekt hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižničara kojom se otvara dijalog o vrijednostima i mogućnostima interdisciplinarnog polja muzejskog knjižničarstva. Izložba je popratila glavnu temu ovogodišnjeg Festivala znanosti – „otkrića“. Svaka zastupljena muzejska i galerijska knjižnica predstavila se odabranom publikacijom iz svoga knjižničkog fonda koja zbog skupa svojih specifičnih svojstava predstavlja „otkriće“ te služi za dokumentiranje, istraživanje i komuniciranje relevantnih segmenata povijesti, znanosti i kulture. Zaokruživanjem svih priča o „životnom putu“ izloženih jedinica, njihovim autorima i važnosti tematike koju predstavljaju stvorila se živopisna slika muzejskoga knjižničarstva i ispričala priča o knjizi, knjižnicama i knjižničarima te međusobnim vezama koje čine ovaj odnos unikatnim te društveno odgovornim i korisnim.

Slika 23. *Otkrića pisane baštine* – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, detalj s izložbe, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2018.

Slika 24. i 25. *Otkrića pisane baštine – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*, detalji s izložbe, Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu 2018.

Na izložbi je zastupljeno jedanaest muzejskih i galerijskih knjižnica u sastavu svojih matičnih institucija: Arheološki muzej Zadar; Etnografski muzej Zagreb; Gradski muzej Vinkovci, Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb; Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb; Hrvatski školski muzej, Zagreb; Muzej Slavonije Osijek; Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb; Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb; Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb; Zavičajni muzej Našice. Autorski tim izložbe čine stručnjakinje knjižničarske profesije i voditeljice jedanaest zastupljenih muzejskih i galerijskih knjižnica: Štefka Batinić, Renata Bošnjaković, Darija Čaleta, Anđelka Galić, Maja Grims Nonveiller, Kristina Kalanj, Ivana Knežević Križić, Irena Kolbas, Marina Maruna, Snježana Radovanlija Mileusnić, Renata Rašić, Indira Šamec Flaschar i Marina Vinaj.

Doživjeti trodimenzionalno bogatstvo informacija i baštinskog potencijala sačuvanog u bogatim fondovima hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica sentiment je koji je izložba *Otkrića pisane baštine* utkala u iskustvo svojih posjetitelja.

K.K.

HRVATSKO KNJIŽNIČARSKO DRUŠTVO I KOMISIJA ZA MUZEJSKE I GALERIJSKE KNJIŽNICE

Komisija za muzejske i galerijske knjižnice osnovana je na 31. Skupštini Hrvatskoga knjižničarskog društva (HKD) u Zadru 1998. godine te djeluje unutar Sekcije za visokoškolske i specijalne knjižnice. Inicijativa za njezino osnivanje rezultat je stručnih susreta knjižničnog osoblja zagrebačkih muzejskih ustanova održanih tijekom 1997. godine u Muzejskom dokumentacijskom centru (MDC) pod vodstvom mr. sc. Snježane Radovanlija Mileusnić.

Komisija za muzejske i galerijske knjižnice djeluje u cilju unaprjeđenja knjižničarske djelatnosti unutar muzeja i galerija te potiče razvoj knjižnih fondova kao i popularizaciju specifične građe unutar ovih knjižnica, afirmirajući stručne knjižničarske djelatnike u matičnim muzejskim i galerijskim ustanovama. Komisija okuplja knjižničare muzejskih i galerijskih knjižnica i knjižničnih zbirki unutar hrvatskih muzeja i galerija, kako onih specijaliziranih tako i kompleksnih, a specifičnosti muzejsko-galerijskog knjižničarstva nastoji približiti i učiniti korisnima prvenstveno djelatnicima matične ustanove, a potom i svim zainteresiranim korisnicima.

Dosadašnje predsjednice Komisije koje su zajedno s redovnim i pridruženim članovima aktivno sudjelovale u radu Komisije jesu: mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić (Muzejski dokumentacijski centar) 1998. – 2002.; dr. sc. Marina Vinaj (Muzej Slavonije) 2002. – 2008.; dr. sc. Štefka Batinić (Hrvatski školski muzej) 2008. – 2012.; Darija Čaleta (Hrvatski prirodoslovni muzej) 2012. – 2016.; Kristina Kalanj (Tehnički muzej Nikola Tesla) 2016. – 2020.; Indira Šamec Flaschar (Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti) 2020. – 2023.

Članovi Komisije za muzejske i galerijske knjižnice tijekom zadnjih dvadeset godina istaknuli su se svojim stručnim radom i zalaganjem u cilju javnog zagovaranja, promidžbe i afirmacije knjižnica i njihovih fondova te promoviranjem knjižničarske struke s ciljem unaprjeđenja statusa muzejskih i galerijskih knjižnica i knjižničara unutar matičnih ustanova te u javnosti. Aktivno se bave razvijanjem struke u knjižničarskim strukovnim udrugama, članovi su programskih i organizacijskih odbora stručnih i znanstvenih skupova (npr. *Dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica*, *Seminar Arhivi, Knjižnice, Muzeji*) na kojima sudjeluju s izlaganjima. Nadalje, urednici su stručnih knjižničarskih izdanja i monografskih izdavačkih projekata, autorski potpisuju i organiziraju javna događanja i izložbe, objavljuju stručne i znanstvene radove u relevantnim strukovnim publikacijama te održavaju predavanja u zemlji i inozemstvu.

Važan segment njihovog stručnog djelovanja odnosi se na istaknuti rad u radnim skupinama, stručnim odborima, komisijama i povjerenstvima za pripremu i donošenje relevantnih dokumenata za knjižničarsko upravljanje i poslovanje, strategija razvoja te knjižničarskih zakonskih i podzakonskih akata. Također su aktivni sudionici u javnom zagovaranju knjižnica i knjižničarske profesije te aktivno sudjeluju u javnim raspravama o donošenju svih vezanih zakonskih regulativa. U suradnji s Ministarstvom kulture Republike Hrvatske ističe se rad članova Komisije u Hrvatskom knjižničnom vijeću te Povjerenstvu za predlaganje dodjele viših stručnih zvanja u knjižničarskoj struci.

Stručno djelovanje Komisije uključilo je rad na problematici registracije zbirki knjižnične i neknjižnične građe u muzejima i galerijama kao pokretnog kulturnog dobra pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske; suradnju s Matičnom službom za specijalne knjižnice; organiziranje tematskih radionica za djelatnike muzejskih i galerijskih knjižnica te praćenje i poticanje njihovog stručnog usavršavanja i napredovanja u struci. Članovi Komisije za muzejske i galerijske knjižnice dobitnici su nekih od najprestižnijih nagrada za doprinos knjižničarstvu te stručnom i znanstvenom radu na polju informacijsko-dokumentacijskih znanosti i djelatnosti (*Kukuljevićeva povelja* i *Eva Verona* HKD-a, nagrada *Tibor Toth* Hrvatskog informacijskog i dokumentacijskog društva).

Od istaknutih projekata i radova Komisije izdvajaju se publicistički projekt predstavljanja muzejskih i galerijskih knjižnica u časopisu *Informatica Museologica* (1998.), sudjelovanje u programskom odboru Simpozija *Knjiga u muzeju* (MDC, 2011.), suorganizacija Okruglog stola *Registracija knjižnične građe u baštinskim ustanovama* i predstavljanje zbirki knjižne baštine muzejskih i galerijskih knjižnica u okviru 38. Skupštine HKD-a (2012.), razvoj projekta *Vodič po zagrebačkim muzejskim i galerijskim knjižnicama* koji obuhvaća izradu i održavanje web-portala zagrebačkih muzejskih knjižnica u suradnji s MDC-om (2016.-). Članovi Komisije sudjeluju na ažuriranju

podataka jedinstvenog Registra muzejskih knjižnica u Hrvatskoj pri MDC-u te na godišnjim izložbama izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija koje organizira MDC. Komisija je ostvarila izložbene projekte *Otkrića pisane baštine – izložba hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica* prezentiran na 16. Festivalu znanosti i manifestaciji *Noć knjige 2018.* u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu te projekt *U potrazi za zaboravljenom knjigom* održan povodom Mjeseca hrvatske knjige 2022. godine.

Daljnji rad Komisije uključuje umrežavanje knjižnica i izradu jedinstvenoga mrežnog kataloga, daljnji razvoj poslovanja u skladu s novim tehnologijama za zaštitu i prezentaciju građe u mrežnom okruženju, valorizaciju i registraciju fondova kao kulturnog dobra Republike Hrvatske te izradu nacionalne strategije razvoja specijalnih knjižnica.

Vizija djelovanja Komisije za budućnost utemeljena je na premisi muzejskih i galerijskih knjižnica kao suvremenih knjižničnih centara za dokumentiranje, izučavanje i promociju znanosti i kulturne baštine kao i ostvarivanje novih projekata kojima će se u javnosti uspostavljati dijalog o vrijednostima i mogućnostima polja muzejskog i galerijskog knjižničarstva.

K.K.

Cjelovit tekst, dopunjen recentnim podacima, prezet je iz: Kristina Kalanj, Komisija za muzejske i galerijske knjižnice, u: *80 godina Hrvatskoga knjižničarskog društva : 1940. – 2020.* : spomenica / uredila Ana Barbarić u suradnji s Monikom Batur. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 131–133.

IMPRESSUM [E-KATALOG]

Nakladnik

Arheološki muzej Istre, Pula

Za nakladnika

Darko Komšo

Urednice

Adriana Gri Štorga, Kristina Kalanj, Indira Šamec Flaschar

Autorice tekstova i kataloških jedinica

**Lana Bartolović (L.B.), Štefka Batinić (Š.B.), Renata Bošnjaković (R.B.),
Darija Čaleta (D.Č.), Adriana Gri Štorga (A.G.Š.), Maja Grims Nonveiller (M.G.N.),
Marina Jemrić (M.J.), Kristina Kalanj (K.K.), Ivana Knežević Križić (I.K.K.),
Marina Maruna (M.M.), Renata Rašić (R.R.), Indira Šamec Flaschar (I.Š.F.),
Marina Vinaj (M.V.)**

Lektura i korektura

Silvija Brkić Midžić

Fotografije

Fredy Fijačko (Hrvatski školski muzej, Zagreb)

Adriana Gri Štorga (Arheološki muzej Istre, Pula)

Jasna Jurković (Zavičajni muzej Našice)

Kristina Kalanj (Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb)

Ivana Knežević Križić (Muzej Slavonije, Osijek)

Robert Maršić (Arheološki muzej Zadar)

Mirjana Pjevac (Gradski muzej Vinkovci)

Indira Šamec Flaschar (Strossmayerova galerija starih majstora HAZU, Zagreb)

Oblikovanje i priprema

Gordana Brborović

Podatak o izdanju

Internetsko izdanje (mrežna publikacija)

Lokacija na mreži

Mrežno sjedište Arheološkog muzeja Istre u Puli

URL: <http://www.ami-pula.hr/>

Datum objavljivanja e-publikacije

Prosinac 2023.

ISBN 978-9538082-71-9

SATIRE

[Illegible mark]